

Advies

Duaal leren in volwassenenonderwijs

Brussel, 21 december 2018

Advies op eigen initiatief: 'Duaal leren in volwassenenonderwijs'
Goedkeuring raad: 21 december 2018

Contactpersoon: Mieke Valcke - mvalcke@serv.be

Mevrouw Hilde CREVITS
Vlaams minister van Onderwijs
Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15
1210 BRUSSEL

contactpersoon
Mieke Valcke
mvalcke@serv.be

ons kenmerk
SERV_BR_20181221_Duaallereninvolwassenenonderwijs

Brussel
21 december 2018

Duaal leren in volwassenenonderwijs

Mevrouw de minister

Voor de raad is de uitbouw van een kwalitatief en aantrekkelijk Duaal Leren één van de belangrijkste werven van deze legislatuur. De raad heeft aan deze werf ook steeds constructief willen bijdragen. De raad acht het dan ook zeer positief dat een denkoefening over duaal leren in het volwassenenonderwijs opgestart wordt. De raad levert in dit advies enkele bouwstenen voor het verder overleg over duaal leren in het volwassenenonderwijs.

De raad vraagt om de verdere uitrol van duaal leren niet te beperken tot het formeel volwassenenonderwijs, aangeboden door de CVO's, maar ook andere aanbieders in de oefening te betrekken.

Specifiek voor wat het volwassenenonderwijs betreft, ziet de raad opportuniteiten voor zowel werkenden als werkzoekenden al zal duaal leren niet voor alle cursisten een gepaste leerweg zijn. Om de beroepsgerichte opleidingen te selecteren die op een duale vorm opgemaakt kunnen worden, zal een zekere focus nodig zijn.

Ook in het volwassenenonderwijs moet het duaal leren vorm krijgen door co-creatie en de gezamenlijke realisatie van duale leertrajecten door het onderwijs en de ondernemingen en sectoren. Tegenover de aanzienlijke investeringen die het op kwalitatieve wijze invoeren van duaal leren vraagt, dienen aangepaste financiële stimulansen te staan. De raad pleit, net zoals in eerdere adviezen over duaal leren, voor een goede monitoring.

In dit advies worden een aantal contouren beschreven. Voor de verdere uitwerking kijkt de raad naar de leeransen die praktijken in het binnen- en buitenland bieden en naar de uitkomst van de proefprojecten. De raad vraagt ook dat het duaal leren in het volwassenenonderwijs verder wordt uitgewerkt binnen het Vlaams Partnerschap duaal leren en de sectorale partnerschappen.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Hans Maertens
voorzitter

Kopie: minister Muylers

Inhoud

Inhoud	5
Krachtlijnen	6
Advies	7
1 Situering	7
2 Duaal leren breed uitrollen in onderwijs en vorming aan volwassenen	7
2.1 Duaal leren mogelijk op elk moment in de loopbaan.....	7
2.2 Gepersonaliseerde trajecten qua inhoud en aanpak.....	8
3 Bouwstenen voor duaal leren in het volwassenenonderwijs	8
3.1 Duaal leren als sterk merk.....	9
3.1.1 Doelgroep omschrijven.....	9
3.1.2 Opleidingen bepalen	9
3.2 Gedeeld eigenaarschap: sectoren en ondernemingen mee aan het stuur.....	9
3.3 Voldoende financiering voorzien	10
4 Volgende stappen	10
4.1 Leren van ervaringen en praktijken in binnen- en buitenland.....	10
4.2 Leren uit de proeftuinen	11
4.3 Structureel overleg voorzien.....	11

Krachtlijnen

- Het is zeer positief dat een denkoefening over duaal leren in het volwassenenonderwijs opgestart wordt. De raad vraagt om de oefening niet te beperken tot het volwassenenonderwijs maar om, samen met het kabinet Werk, na te gaan of en hoe duaal leren bij andere aanbieders van levenslang leren vorm kan krijgen. Dat moet gepersonaliseerde duale trajecten mogelijk maken op elk tijdstip in de loopbaan.
- Zeer belangrijk is maatwerk. De ene cursist kan meer tijd vrij maken voor en/of zich beter organiseren op werkplekieren en kan een intensiever traject volgen dan de andere cursist. Het leren op de werkvloer moet wel een substantieel deel uitmaken van de opleiding om te kunnen spreken van een duaal leertraject. Duaal leren heeft niet enkel een meerwaarde voor cursisten maar ook voor de kwaliteit van het aanbod, zo zijn door de nauwere samenwerking met de werkvloer opleidingen meer up to date.
- Recente hervormingen scheppen een goede context om duaal leren specifiek in het volwassenenonderwijs (de CVO's) te kunnen invoeren. Het is een vrij logische stap dat het duaal leren doorgetrokken wordt in het (secundair) volwassenenonderwijs gezien de invoering van Duaal Leren in het secundair onderwijs.
- Om er van duaal leren een sterk merk te maken is er volgens de raad een zekere focus nodig, wat betreft de doelgroepen en de opleidingen. Er zijn opportuniteiten voor zowel werkenden als werkzoekenden maar duaal leren zal niet voor alle cursisten een gepaste leerweg zijn. Een zekere focus zal nodig zijn om beroepsgerichte opleidingen te selecteren die op een duale vorm opgemaakt kunnen worden.
- Ook in het volwassenenonderwijs moet het duaal leren vorm krijgen door co-creatie en de gezamenlijke realisatie van duale leertrajecten tussen het onderwijs en de ondernemingen en sectoren. De regie van de werkplekcomponent komt best bij het Agentschap voor Ondernemersvorming Syntra Vlaanderen te liggen. De bevoegdheden van het Vlaams Partnerschap duaal leren en de sectorale partnerschappen worden best uitgebreid naar het volwassenenonderwijs. Op die manier wordt er structureel overleg georganiseerd tussen onderwijs- en werkactoren om duaal leren in het volwassenenonderwijs concreet uit te werken.
- Duaal leren op een kwalitatieve wijze vormgeven vraagt een serieuze investering, zowel van de CVO's als van de ondernemingen en de sectoren. Innovatieve leervormen, zoals duaal leren, moeten in de financiering gestimuleerd worden bv. via een aanvullende coëfficiënt voor centra die werkplekieren aanbieden. Ook de investering die cursisten doen om hun opleiding duaal te volgen, mag niet onderschat worden.
- Belangrijke volgende stappen zijn dat er maximaal geleerd kan worden uit ervaringen en praktijken in binnen- en buitenland en uit de proeftuinen, o.a. over het profiel van de cursisten, het statuut, de toeleiding, de rol van mentoren.

Advies

1 Situering

De raad ontving geen formele adviesvraag over duaal leren in het volwassenenonderwijs. (Wel voor wat betreft duaal leren in het hoger onderwijs¹). Gezien het belang dat de sociale partners hechten aan het duaal leren en omdat de raad een stem wil hebben in de verdere uitwerking en uitrol van het duaal leren brengt de SERV een advies op eigen initiatief uit over duaal leren in het onderwijs aan volwassenen.

De uitbouw van duaal leren in het volwassenenonderwijs draagt bij aan de realisatie van vijf ambities voor duaal leren die in het Vlaams Partnerschap duaal leren unaniem besloten werden²: 1) elke lerende volgt er een traject dat qua inhoud en aanpak gepersonaliseerd is; 2) duaal leren is een keuze die elke burger op elk moment binnen zijn/haar loopbaan kan nemen; 3) duaal leren zet in op een brede ontwikkeling van de lerende; 4) er is gedeeld eigenaarschap op alle niveaus en tussen alle participanten en 5) duaal leren is een sterk merk.

Deze ambities zijn verwerkt in dit advies. De raad gaat eerst in op de vraag om duaal leren breed uit te rollen in onderwijs en vorming aan volwassenen en formuleert daarna enkele aanbevelingen m.b.t. duaal leren specifiek in de CVO's.

2 Duaal leren breed uitrollen in onderwijs en vorming aan volwassenen

De beleidsbrief Onderwijs 2018-2019 voorziet een startnota m.b.t. duaal leren in het volwassenenonderwijs. De raad vraagt om de oefening niet te beperken tot het volwassenenonderwijs (de CVO's) maar om, samen met het kabinet Werk, na te gaan of en hoe duaal leren bij andere (publieke of private) aanbieders van levenslang leren vorm kan krijgen. Dat moet gepersonaliseerde duale trajecten mogelijk maken op elk tijdstip in de loopbaan. Ook de doelgroep kan breder gekeken worden.

2.1 Duaal leren mogelijk op elk moment in de loopbaan

Er is een visie nodig op hoe de leermethode die leren en werken combineert, breed kan worden ingezet voor de individuele ontwikkeling en professionele groei van volwassenen. Deze visie moet mogelijk maken dat elke burger op elk moment binnen zijn of haar loopbaan de stap naar duaal leren kan zetten.

De raad vraagt dan ook om de startnota m.b.t. duaal leren in het volwassenenonderwijs en de verdere uitwerking daarvan niet te beperken tot één aanbod en structuur, nl. de Centra voor Volwassenenonderwijs, maar ook de andere aanbieders van onderwijs en vooral vorming aan volwassenen te betrekken zoals VDAB, Syntra, sectoren, private aanbieders Ook de doelgroep kan breder bekeken worden dan de cursisten bij de CVO's. Pistes voor

¹ Het advies 'Duaal leren in het hoger onderwijs' bracht de SERV uit op 2 juli 2018. <http://www.serv.be/node/12309>

² Seminarie Duaal leren, Vlaams Partnerschap Duaal Leren, 17-19 juni 2018

werkzoekenden, werkenden, leefloongerechtigden, inactieven, ... kunnen verder verkend worden. Dat moet gepersonaliseerde duale trajecten mogelijk maken.

De werkwijze en filosofie die het Nederlandse Make IT Work en het Vlaamse HEAT-project hanteren, weliswaar voor hoger opgeleiden, kunnen inspirerend zijn voor duaal leren voor volwassenen.

Make IT Work³ maakt het voor hoogopgeleiden zonder specifieke IT-achtergrond mogelijk zich om te scholen naar een IT-functie op HBO-niveau (in Nederland is dat bachelor-niveau) en daarbij direct te starten met werken. Kandidaten voor opleidingen worden geselecteerd via een contactbeurs met werkgevers. Enkel zij die geselecteerd worden, krijgen een opleidingsbeurs en worden toegelaten tot de opleidingen en een effectieve werkplek.

De HEAT-case⁴ is een duaal leertraject (op master-na-master niveau) voor werknemers die in dienst blijven bij hun werkgever maar tijdens hun opleidingstraject bijleren en ervaring opdoen in andere organisaties. Bij de intake wordt er gekeken naar verworven competenties en naar potentieel om te groeien in rollen die een bijzondere mix aan competenties vereisen. Het project illustreert hoe duaal leren een methode kan zijn voor levenslang leren en de mogelijkheid kan bieden tot persoonlijke groei.

2.2 Gepersonaliseerde trajecten qua inhoud en aanpak

Er is een algemene omschrijving nodig voor duaal leren; de raad verwijst hiervoor naar de bespreking die loopt in het Vlaams Partnerschap en waar de sociale partners aan deelnemen.

Zeer belangrijk, zeker in het onderwijs en de vorming aan volwassenen, is het maatwerk. De ene cursist kan meer tijd vrij maken voor en/of zich organiseren op werkplekklere en kan een intensiever traject volgen dan de andere. Het leren op de werkvloer moet wel een substantieel deel uitmaken van de opleiding om te kunnen spreken van een duaal leertraject.

Duaal leren heeft niet enkel een meerwaarde voor cursisten maar ook voor de kwaliteit van het aanbod, zo zijn door de nauwere samenwerking met de werkvloer opleidingen meer up to date.

Het akkoord over de hervorming van de opleidingsincentives voor werknemers heeft als belangrijke focus de arbeidsmarktgerichtheid van opleidingen. Duaal leren biedt de mogelijkheid om onderwijs en vorming aan volwassenen kwalitatief te versterken en bij beroepsgerichte opleidingen de arbeidsmarktfocus verder in te bouwen.

3 Bouwstenen voor duaal leren in het volwassenenonderwijs

Recente hervormingen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt scheppen een goede context om duaal leren in het volwassenenonderwijs, de CVO's, te kunnen invoeren:

- ▀ door verschuiving van het hoger beroepsonderwijs en de lerarenopleidingen naar het hoger onderwijs bestaat het aanbod van de CVO's voornamelijk uit secundair

³ <https://www.it-omscholing.nl/nl/>

⁴ <https://www.icinstitute.be/heat>

volwassenenonderwijs, o.a. met als doel voor cursisten een kwalificatie van het secundair onderwijs. Het is voor de raad een vrij logische stap dat het duaal leren hierin wordt doorgetrokken aangezien Duaal Leren is ingevoerd in het secundair onderwijs;

- het nieuw financieringsdecreet voor het volwassenenonderwijs zorgt dan weer voor sterkere en grotere centra die dit gemakkelijker en kwalitatiever kunnen organiseren. Relaties uitbouwen met ondernemingen wordt bijvoorbeeld gemakkelijker door de schaalvergroting.

De raad bespreekt kort enkele bouwstenen voor het duaal leren in het volwassenenonderwijs. Belangrijk is om onder meer te omschrijven wie de doelgroep is en kan zijn, hoe duaal leren vorm krijgt, welke rol sectoren en ondernemingen kunnen of moeten opnemen, hoe de regie van de werkcomponent kan verlopen en tenslotte welke financiering nodig is.

3.1 Duaal leren als sterk merk

Om van duaal leren in het volwassenenonderwijs een sterk merk te maken is er volgens de raad een zekere focus nodig, zowel wat betreft de doelgroepen als wat betreft de opleidingen die duaal aangeboden worden.

3.1.1 Doelgroep omschrijven

De raad meent dat een deel van de cursisten in het volwassenenonderwijs gebaat kan zijn bij een duale opleiding; er zijn opportuniteiten voor zowel werkenden als werkzoekenden. Maar duaal leren is niet voor alle cursisten een gepaste en haalbare leerweg. De context van elke lerende is verschillend (combinatie privé/werk; al dan niet reeds werkzaam in de sector ...). Er kan bovendien niet van uitgegaan worden dat iedereen even zelfredzaam is.

Een voorwaarde om te kunnen instappen in een duaal traject zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat de cursist over een leerwerkplek beschikt. Voor sommige doelgroepen kan hiervoor ondersteuning nodig zijn, wat de centra dan ook zullen moeten kunnen voorzien.

3.1.2 Opleidingen bepalen

Een zekere focus zal nodig zijn om die beroepsgerichte opleidingen te selecteren die in een duale vorm opgemaakt kunnen worden. Zodoende zet duaal leren in het volwassenenonderwijs in op de globale ontwikkeling van de lerende via o.a. competentieverwerving en kwalificering.

3.2 Gedeeld eigenaarschap: sectoren en ondernemingen mee aan het stuur

Ook in het volwassenenonderwijs moet het duaal leren vorm krijgen door co-creatie en de gezamenlijke realisatie van duale leertrajecten door het onderwijs en de ondernemingen, hun vertegenwoordigers en/of sectoren. Sectoren en ondernemingen hebben een belangrijke medeverantwoordelijkheid voor het leertraject van de cursisten. Daarom moeten ze betrokken worden bij alle stappen:

- de keuze van welke opleidingen in duale leertrajecten aangeboden kunnen worden;
- de opmaak van duale leertrajecten;
- het toewijzen van de diverse aan te leren competenties aan ofwel de onderwijsinstelling of de onderneming;
- de doorlooptijd en opbouw van een duaal leertraject;

- ▀ de wijze waarop de cursist zal worden geëvalueerd. Een end point assessment (zoals gekend in het VK), waarbij de sectoren mee instaan voor de evaluatie kan hiervoor alvast inspiratie bieden.

Voor de raad komt de regie best bij het agentschap voor ondernemersvorming Syntra Vlaanderen te liggen. Syntra Vlaanderen moet daartoe bijkomende expertise opbouwen rond het volwassenenonderwijs.

De bevoegdheden van het Vlaams Partnerschap duaal leren en de sectorale partnerschappen worden best uitgebreid naar het volwassenenonderwijs. De stakeholders rond de tafel zijn immers dezelfde als bij het secundair onderwijs.

3.3 Voldoende financiering voorzien

Duaal leren op een kwalitatieve wijze vormgeven vraagt een serieuze investering, zowel van de CVO's als van de ondernemingen. In zijn advies over de financiering van het volwassenenonderwijs⁵ vroeg de raad om innovatieve leervormen te stimuleren. Concreet werd een aanvullende coëfficiënt voorgesteld voor centra die werkplekleren aanbieden.

Het organiseren van de werkplekcomponent vraagt heel wat afstemming tussen ondernemingen en centra. De verwachtingen van cursist, centrum en onderneming moeten duidelijk zijn en vastgelegd worden in afspraken. De financiering moet mogelijk maken dat daar tijd kan voor voorzien worden. Daarnaast moet er bijkomend ingezet worden op de ondersteuning van en voor de ondernemingen.

Net als in zijn adviezen over Duaal Leren in het secundair onderwijs vraagt de raad de nodige monitoring om zicht te krijgen op de reële kosten voor alle actoren.

4 Volgende stappen

De startnota moet voorzien dat er maximaal geleerd kan worden uit ervaringen en praktijken in binnen- en buitenland en uit de proeftuinen en structureel overleg voorzien.

4.1 Leren van ervaringen en praktijken in binnen- en buitenland

Vandaag is er in het volwassenenonderwijs al ervaring met werkplekleren via de Onderwijs Kwalificerende Opleidingstrajecten (OKOT) waarbij de cursisten het diploma secundair onderwijs behalen door het volgen van een beroepsgerichte opleiding gecombineerd met algemene vorming. Deze expertise en de netwerking kan ingezet worden voor de uitrol van het duaal leren.

Ook projecten zoals SIRA⁶, dat werkzoekende jongeren zonder technische onderwijskwalificatie of kwalificatie van het hoger onderwijs opleidt tot een functie in de chemische sector via een duaal traject en waar het volwassenenonderwijs bij betrokken is, bieden knowhow en inspiratie.

In het buitenland moet specifiek op zoek gegaan worden naar inspirerende praktijken van duaal leren in (formeel) volwassenenonderwijs op VKS niveau 4.

⁵ Advies *Financiering volwassenenonderwijs*, SERV, 25 september 2017 <http://www.serv.be/node/11788>

⁶ <http://www.sira-opleiding.be/>

4.2 Leren uit de proeftuinen

De raad kijkt uit naar de proefprojecten in de CVO's die informatie zullen opleveren over hoe duaal leren best vorm krijgt. De raad somt enkele nog uit te werken zaken op, maar dit is zeker niet limitatief.

Profielen en statuten van cursisten

Een belangrijk aandachtspunt zijn de profielen en statuten van cursisten. Daarbij zal rekening moeten gehouden worden met de statuten waarin mensen zich bevinden wanneer ze met een duale opleiding starten (werkzoekend met of zonder uitkering, leefloon, werkend ...). Het zou interessant zijn mochten de ESF-proefprojecten hierover informatie kunnen aanleveren.

Rol van de trajectbegeleiders en mentoren

De rollen van de trajectbegeleider en van de mentor zullen wellicht ook enigszins anders ingevuld worden gezien het profiel van de cursisten erg kan verschillen van dat van leerlingen in het secundair onderwijs.

Doelgroep

Wie is gebaat bij kwalificerende duaal opleidingen in het volwassenenonderwijs? Welke drempels zijn er om een duale opleiding te volgen en hoe kunnen die weggewerkt worden?

Keuze van opleidingen

De proeftuinen bieden de kans om relaties tussen centra en ondernemingen (verder) op en uit te bouwen. Dit is o.a. belangrijk om een keuze van relevante opleidingen te kunnen maken.

4.3 Structureel overleg voorzien

De bevoegdheden van het Vlaams Partnerschap duaal leren en de sectorale partnerschappen worden best uitgebreid naar het volwassenenonderwijs. Op die manier wordt er structureel overleg georganiseerd tussen onderwijs- en werkactoren om duaal leren in het volwassenenonderwijs concreet uit te werken.